

ЕЛЕКТРОННО ИЗДАНИЕ

БЮЛЕТИН

СЪДЕБНА ПРАКТИКА ПО ПРАВТА НА ЧОВЕКА

Брой 9, юни 2011 г.

Съдържание

В настоящия девети бюлетин „Съдебна практика по правата на човека“ ще намерите кратко резюме на решенията, постановени през май 2011 г. от Европейския съд по правата на човека („ЕСПЧ“) по дела срещу България, подбрани решения на ЕСПЧ по дела срещу други държави, както и решения на Съда на Европейския съюз („СЕС“) по дела, касаещи защитата на правата на човека. Бюлетинът излиза в електронен вариант дванадесет последователни месеца и се разпространява безплатно.

Подбрани и представени са решения в следните области:

- право на живот;
- забрана за изтезание и нечовешко и унижително отнасяне или наказание;
- право на свобода и сигурност;
- право на справедлив съдебен процес, разумен срок и презумпция за невинност;
- право на зачитане на личния и семейния живот;
- свобода на изразяване, на съвестта и религията, на събранията и на сдружаване;
- забрана за дискриминация;
- право на собственост;
- свобода на придвижване.

Амбицията на фондация „Български адвокати за правата на човека“ е този бюлетин да достига до максимално широк кръг представители на юридическата професия и да ги подпомага в работата им по прилагане на европейските правозащитни стандарти в България.

1. ПРАВО НА ЖИВОТ

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

Държавата е нарушила процедурното си задължение по чл. 2 от Конвенцията (право на живот), тъй като и наказателноправното, и гражданскоправното средство, използвани от жалбоподателката, не са позволили да се установят адекватно причините за смъртта на сина ѝ и да се потърси отговорност от евентуално виновното лице.

Решение на Съда по делото [Anna Todorova v. Bulgaria \(no. 23302/03\)](#)

Фактите: През октомври 1994 г. синът на г-жа Тодорова, Живко Тодоров, загинал при катастрофа. Било образувано наказателно производство срещу младежа, пътувал заедно с него в автомобила, за това, че е нарушил правилата за движение и е причинил пътнотранспортно произшествие. След редица процесуално-следствени действия и връщане за доразследване в крайна сметка през 2001 г. прокуратурата прекратила производството, като приела, че обвинението е недоказано, защото от доказателствата не можело да се направи заключение кой от двамата младежи е бил зад волана към момента на инцидента и не било установено дали маркиращата линията в процесния участък била прекъсната или непрекъсната. Г-жа Тодорова подала жалба, в която твърдяла, че разследването е било опорочено от съществени пропуски. През 2003 г. съдът потвърдил решението на прокурора за прекратяване на производството, като постановил, че не е в правомощията му да изследва начина, по който прокуратурата е оценила доказателствата, да поправа нейни пропуски или да събира нови доказателства, а само да преценява на базата на

установените материали. Междувременно г-жа Тодорова завела гражданско дело срещу младежа, пътувал със сина ѝ, което било спряно за пет години докато и наказателното производство било висящо. След като делото било подновено, искът на жалбоподателката бил отхвърлен, като съдът се позовал на мотивите на прокурора за прекратяване на наказателното дело, считайки се за обвързан от тях, въпреки наличието на тълкувателно решение № 142/01.12.1966 г. на ОСГК на ВС, според което постановление на прокурора за прекратяване на наказателно производство поради факта, че обвиняемият не е извършил престъпление, няма задължителна сила за гражданския съд що се отнася до гражданските последици на деянието.

Жалбоподателката се оплаква, че липсата на ефективно разследване на смъртта на сина ѝ е в нарушение на чл. 2 от Конвенцията (право на живот).

Решението: Съдът напомня, че в случаи на смърт при пътни инциденти задължението на държавата по чл. 2 да предостави правно средство, чрез което адекватно да се установи причината за смъртта, може да бъде изпълнено чрез предоставяне на гражданскоправно средство, алтернативно или кумулативно с наказателноправното. Това средство следва да ангажира някаква юридическа отговорност на съответните лица и да предоставя подходящо обезщетение на пострадалите, както и да бъде ефективно и своевременно. Според ЕСПЧ в настоящия случай жалбоподателката е разполагала и с наказателноправно, и с гражданскоправно средство, но и двете са се оказали неефективни. Що се отнася до наказателното производство, Съдът критикува продължителността на разследването от над 6 години и отчита и допълнителното забавяне при

разглеждането на жалбата на г-жа Тодорова срещу прекратяването на производството. Съдът изразява и съмнение относно това дали съответните органи са направили адекватни усилия да съберат необходимите доказателства и да изяснят фактите. Що се отнася до гражданското производство, според Съда продължителността му от над 5 години пред една съдебна инстанция е обезсмислила ефективността му, още повече, че гражданският съд се е позовал на изводите на органите на досъдебното производство, които са били опорочени от липсата на своевременно събиране на съществени доказателства.

Съдът присъжда на г-жа Тодорова 8000 евро за неимуществени вреди и отхвърля искането ѝ за присъждане на разноски.

- **ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ**

Румъния е нарушила чл. 2 от Конвенцията (право на живот), тъй като разследването на смъртта на сина на двама от жалбоподателите, убит от полицията по време на антикомунистически протести, е продължило прекалено дълго, било е напълно неефективно и е приключило с предложение за амнистиране на виновните.

Решение на Съда по делото [Association "21 December 1989" and Others v. Romania \(nos. 33810/07 and 18817/08\)](#)

Делото касае политически протести през декември 1989 г., при потушаването на които са били убити около 1200 души, а много други са били ранени. ЕСПЧ изтъква, че въпреки политическите и правни затруднения властите са били длъжни да проведат бързо и ефективно разследване,

като се има предвид и важноста на случая за румънското общество. Съдът подчертава, че е недопустимо да се търси амнистиране на виновните за масови нарушения на основни човешки права, когато междуременно властите са останали пасивни и не са разследвали ефективно. Според Съда в подобни случаи амнистията и помилването са несъвместими със задълженията на държавата по международното право.

По чл. 46 от Конвенцията („Задължителна сила и изпълнение на решенията“) Съдът изтъква, че неефективното разследване на събитията от декември 1989 г. засяга още стотици случаи, като десетки подобни жалби са висящи пред него. Затова Съдът призовава румънското правителство да вземе генерални мерки, насочени към ефективно изпълнение на задълженията му по чл. 2 от Конвенцията.

Русия е нарушила задълженията си по чл. 2 от Конвенцията (право на живот) при две въздушни атаки срещу окупиран от екстремисти град в Чечения, при които са загинали роднини на част от жалбоподателите и е бил застрашен животът на всички жалбоподатели. Липсата на адекватно разследване по жалбите на жалбоподателите след въздушните нападения е в нарушение на процедурния аспект на чл. 2.

Решения на Съда по делата [Kerimova and Others v. Russia \(nos. 17170/04, 20792/04, 22448/04, 23360/04, 5681/05 and 5684/05\)](#) и [Khamzayev and Others v. Russia \(no. 1503/02\)](#)

2. ЗАБРАНА ЗА ИЗТЕЗАНИЕ И НЕЧОВЕШКО И УНИЗИТЕЛНО ОТНАСЯНЕ

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

Отказът на лекари и болници да назначат генетично изследване на бременната жалбоподателка, при положение, че е имало подозрение, че плодът ѝ е с тежки малформации, представлява унизително третиране по смисъла на чл. 3 от Конвенцията.

Решение на Съда по делото [R. R. v. Poland \(no. 27617/04\)](#)

Фактите: Жалбоподателката, г-жа Р. Р., била бременна в 18-тата седмица, когато след преглед на ултразвук наблюдаващият я лекар д-р С. Б. ѝ казал, че не може да се изключи вероятността плодът да е с малформации. Тя го уведомила, че ако предположението му е вярно, желае да направи аборт. По това време жалбоподателката била омъжена с две деца.

Съгласно полското законодателство абортът е разрешен до 24-тата седмица от бременността при доказани медицински причини. Генетичният тест, с който може да се установи увреждането на плода (амниоцинтеза) се прави във основа на направление от личния лекар. Д-р С. Б. отказал да даде на жалбоподателката подобно направление. През следващите седмици тя била препращана между две болници (една в града, в който живеела, и друга на 150 км от там), където лекарите отказали да направят амниоцинтеза. Изследването било направено едва през 23-тата седмица на бременността, като жалбоподателката трябвало да симулира приемане по спешност, защото нямала направление. Резултатите от теста били готови едва след две седмици. Преди излизането на резултатите

жалбоподателката подала молба да ѝ се разреши да направи аборт, която не била разгледана. Втората молба, подадена след излизането на резултатите, които потвърдили диагнозата синдром на Търнър, била оставена без уважение, защото периодът, през който е можело да бъде извършен аборт, бил изтекъл. На 11.07.2002 г. г-жа Р. Р. родила момиченце със синдром на Търнър. Съпругът ѝ напуснал семейството след раждането на детето.

Впоследствие жалбоподателката завела гражданско дело срещу лекарите и болниците. На 30.10.2008 г. д-р С. Б. бил осъден да заплати на жалбоподателката обезщетение в размер на 20 000 злоти за това, че не я е насочил своевременно за генетични тестове. Съдилищата намерили, че и болниците носят отговорност за непозволено увреждане в резултат на действията на служителите си, и ги осъдили да заплатят на жалбоподателката обезщетение на обща стойност 15 000 злоти.

Г-жа Р. Р. се оплаква, че ѝ е бил отказан достъп до генетични тестове, на които като бременна е имала право, и причината за това е липсата на своевременно съвет от лекар, безкрайно отлагане и безпорядък. В резултат тя пропуснала срока за аборт по медицински причини и родила дете с тежки малформации.

Решението: ЕСПЧ разглежда оплакването по чл. 3 от Конвенцията (забрана на нечовешко и унизително отнасяне), като приема, че жалбоподателката не е загубила статута си на жертва, тъй като обезщетението, което са ѝ присъдили националните съдилища, е недостатъчно.

Съдът отбелязва, че жалбоподателката е имала основателни съмнения за увреждания на плода си. Тя многократно и неуспешно е

търсила достъп до генетични тестове, които да потвърдят или отхвърлят страховете ѝ. По делото не се спори, че само амниоцинтеза е можела да се потвърди първоначалната диагноза. Съдът отбелязва, че относимото законодателство ясно дефинира задължението на държавата да гарантира достъпа на родителите до пренатална информация и изследвания. В резултат на бавенето от страна на медиците обаче жалбоподателката е трябвало да преживее седмици на болезнена несигурност относно здравето на детето, нейното собствено здраве, бъдещето на семейството ѝ и вероятността да отглежда дете, страдащо от нелечима болест. Здравните специалисти, работили по нейния случай, не са отговорили адекватно на притесненията ѝ. Амниоцинтезата била направена шест седмици след първия ултразвук, когато за нея вече е било твърде късно за да реши, въз основа на цялата информация, дали да поиска да направи аборт по медицински причини или не. Затова Съдът се съгласява със заключението на Върховния съд, че жалбоподателката е била подложена на унижително отношение. Следователно има нарушение на чл. 3 от Конвенцията.

Мерките за сигурност при извеждането на затворник следва да бъдат пропорционални на риска, който той представлява. Затова поставянето на белезници на ръцете и краката на жалбоподателя при всяко извеждане от затвора за медицински преглед, както и присъствието на надзиратели или полицаи по време на самите прегледи, включително урологични, без при това да е доказана сериозна опасност жалбоподателят да се опита да избяга или да нарани другиго или себе си, представлява унижително отношение и е в нарушение на чл. 3 от Конвенцията.

Решение на Съда по делото [Duvall v. France \(no. 19868/08\)](#)

Поставянето на подсъдимия в метална клетка в съдебната зала, без да има данни той да е по някакъв начин опасен, е в нарушение на чл. 3 от Конвенцията (забрана на нечовешко и унижително отношение). Мизерните условия, в които жалбоподателят е бил задържан под стража, също са в нарушение на тази разпоредба.

Решение на Съда по делото [Khodorkovskiy v. Russia \(no. 5829/04\)](#) – виж раздел 3.

Непропорционалната сила, използвана при разпръсването на неразрешена демонстрация, е в нарушение на чл. 3 от Конвенцията.

Решение на Съда по делото [Gazioğlu and Others v. Turkey \(no. 29835/05\)](#) – виж раздел 6.

3. ПРАВО НА СВОБОДА И СИГУРНОСТ

- ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

Русия е извършила няколко нарушения на чл. 5 от Конвенцията (право на свобода и сигурност) във връзка с ареста и задържането под стража на г-н Михаил Ходорковски. Няма доказателства обаче задържането му да е било политически мотивирано.

Решение на Съда по делото [Khodorkovskiy v. Russia \(no. 5829/04\)](#)

Фактите: През октомври 2003 г., жалбоподателят, по това време един от най-богатите руснаци и главен акционер в петролната компания *Юкос*, бил призован да се яви като свидетел по наказателно дело. Той уведомял прокуратурата, че не може да се яви, тъй като ще пътува. Няколко дни по-късно, на 25.10.2003 г., бил арестуван от въоръжени полицаи на летището в Новосибирск и отведен пред прокуратурата. След като първоначално бил разпитан като свидетел, същия ден му били повдигнати обвинения за редица икономически престъпления. По-късно бил изправен пред съд, който разпоредил задържането му под стража, приемайки, че има опасност да се укрие, да извърши ново престъпление или да се опита да повлияе на свидетелите.

През месеците след 25.10.2003 г. жалбоподателят подал седем искания да бъде освободен, които били отхвърлени от съдилищата със стандартни мотиви, а на два пъти дори без мотиви.

На 11.11.2003 г. адвокатката на жалбоподателя била претърсена на излизане от затвора, където била на посещение, и от нея била иззета бележка,

написана от нея самата или от жалбоподателя, с коментари по делото и по позицията, която следвало да заеме друг от обвиняемите. Бележката била присъединена към делото и в решенията си да продължат задържането на жалбоподателя съдилищата се позовавали на нея като доказателство, че той има намерение да повлияе на свидетелите.

На 31.05.2005 г. жалбоподателят бил признат за виновен и осъден на 9 години лишаване от свобода (намалени на 8 от апелативния съд).

Решението: ЕСПЧ разглежда няколко оплаквания по *чл. 5 от Конвенцията*. На първо място, Съдът отбелязва, че на 25.10.2003 г. жалбоподателят е бил задържан, за да се яви като свидетел, следователно приложим е текстът на чл. 5, § 1(b) – задържане с цел изпълнението на предвидено в закона задължение. Очевидно обаче намерението на властите е било да го задържат като обвиняем, като се има предвид, че е бил арестуван от въоръжени полицаи, а още същия ден му били официално повдигнати предварително подготвени обвинения. Тъй като реалната цел на ареста е била различна от декларираната, налице е нарушение на чл. 5, § 1 (b) от Конвенцията.

Съдът намира нарушение и на чл. 5, § 3 (разумен срок на задържането), като посочва, че жалбоподателят е бил задържан под стража повече от година и седем месеца (от 25.10.2003 г. до 31.05.2005 г.), без съдилищата да са мотивирали убедително задържането през такъв продължителен период, като на два пъти решенията им дори не съдържали мотиви. Очевидно съдилищата не са обсъдили възможността за прилагането на други мерки за неотклонение. Нещо повече, те използвали срещу жалбоподателя бележката, иззета от

адвокатката му на 11.11.2003 г., в очевидно нарушение на конфиденциалността на отношенията адвокат-клиент.

ЕСПЧ отхвърля оплакване по **чл. 18 от Конвенцията** (забрана за ограничаване на правата за обслужване на скрити цели) във връзка с чл. 5, че властите са действали с политически подбуди срещу жалбоподателя, като посочва, че няма достатъчно доказателства за това, а политическата активност на жалбоподателя преди ареста му не му е гарантирала неприкосновеност от съдебно преследване.

Съдът намира и две нарушения на **чл. 3 от Конвенцията**: на първо място, заради условията, в които жалбоподателят бил задържан между август и октомври 2005 г. – пренаселена килия, мизерни условия, липса на възможност за физически упражнения; и на второ място, заради решението на властите по време на всяко съдебно заседание да поставят жалбоподателя в метална клетка в залата, въпреки че не е имало данни той да е бил склонен към насилие или да е по някакъв друг начин опасен.

Предварителното задържане в продължение на 15 месеца на висш банков служител по обвинение в извършването на тежки финансови престъпления, въпреки направената му сърдечна операция по време на задържането, е оправдано.

Решение на Съда по дело [Elsner v. Austria \(nos. 15710/07 31805/07, 36230/07, 40937/07 17239/08 and 41402/08\)](#)

Фактите: В средата на 90-те години жалбоподателят бил директор на управителния борд на *Bank für Arbeit und Wirtschaft AG*. По това време били извършени спекулативни сделки в чужбина, довели до значителни загуби и в крайна сметка до продажба на банката. Срещу г-н Elsner и други заподозрени било образувано предварително производство. През септември 2006 г. съдия-следователят

издал заповед за арест, в която се посочвало, че има сериозни подозрения, че жалбоподателят е злоупотребил с правомощията си и е причинил загуби за над 1,7 милиарда евро. Посочвало се също, че има риск жалбоподателят да се укрие, тъй като не се бил отзовал на последната призовка за разпит през август 2006 г. През септември 2006 г. жалбоподателят бил задържан в Южна Франция, а през февруари 2007 г. бил екстрадиран в Австрия. Там останал задържан под стража за времето на цялото наказателно производство. През този период му била направена операция за поставяне на байпас. Г-н Elsner подал няколко жалби срещу задържането си, които били оставени без уважение от съдилищата. Решенията били подробни и мотивирани. През май 2008 г. жалбоподателят бил осъден за измама, злоупотреба с доверие и фалшифициране на счетоводни баланси. Присъдата влязла в сила през декември 2010 г. Жалбоподателят се оплаква, че предварителното му задържане от февруари 2007 г. до май 2008 г. е било прекомерно дълго (чл. 5, § 3 от Конвенцията).

Решението: Отчитайки мотивите на заповедта за арест, ЕСПЧ приема за безспорно, че е съществувало обосновано подозрение, че г-н Elsner е извършил престъпление. За да потвърдят продължаващото му задържане под стража, съдилища са се аргументирали с риска жалбоподателят да се укрие, като са обсъдили всички събрани доказателства и подробно са се мотивирали. ЕСПЧ е съгласен с австрийските съдилища, че само фактът, че след операцията г-н Elsner е бил настанен в интензивно болнично отделение, не елиминира риска той да се укрие. Според него националните съдилища са действали с дължимата грижа при провеждането на процеса. Делото е било сложно, с множество обвиняеми, обвинения в извършването на тежки престъпления и необходимост от изчерпателни експертизи на банкова дейност в страната и в чужбина. Процесът е започнал през юли 2007 г. и след 100 съдебни заседания е приключил с присъда на първа инстанция през май 2008 г. Следователно няма нарушение на чл. 5, § 3 от Конвенцията.

4. ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВ СЪДЕБЕН ПРОЦЕС

- ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

10

Две пилотни решения срещу България, в които ЕСПЧ задължава страната да въведе ефективно вътрешноправно средство по оплаквания за прекомерна дължина на съдебното производство.

Решения на съда по делата [Dimitrov and Hatanov v. Bulgaria \(nos. 48059/06 and 2708/09\)](#) и [Finger v. Bulgaria \(no. 37346/05\)](#)

Фактите: Г-н Димитров и г-н Хамънов били обвиняеми по наказателни производства, които продължили съответно около десет и пет години. Г-жа Фингер била страна по делбено гражданско производство, продължило близо десет години. Жалбоподателите се оплакват, че производствата, в които са участвали, са били прекалено дълги.

Решенията: И в трите случая ЕСПЧ намира, че производствата са продължили дълго и че голяма част от забавянията се дължат на поведението на властите, което означава, че е нарушен *чл. 6, § 1 от Конвенцията* (право на справедлив процес в разумен срок). Съдът подчертава, че държавата е длъжна да организира съдебната си система чрез законодателни, финансови и други мерки по такъв начин, че да гарантира приключването на делата в разумен срок, тъй като често забавянето не се дължи на действията на конкретен съдия, прокурор или следовател, а на липсата на достатъчно ресурси или на неефективната организация на системата.

По оплакванията по **чл. 13 от Конвенцията**, че жалбоподателите не са разполагали с ефективно вътрешноправно средство срещу прекомерната дължина на съдебните производства, Съдът изтъква, що се отнася до наказателните дела, че единственото средство, което в определени случаи досега е намирал за ефективно (например по делата *Ganchev v. Bulgaria*, no. 57855/00, и *Gerdzhikov v. Bulgaria*, no. 41008/04), е възможността по чл. 239а от НПК (отм.) делото да бъде внесено в съда по искане на обвиняемия. В случаите на г-н Димитров и г-н Хамънов обаче средството не би могло да бъде ефективно, защото към момента на въвеждането му през 2003 г. забавянето по делата им вече е било значително, а и средството не е приложимо на съдебната фаза на процеса. Що се отнася до случая на г-жа Фингер (гражданско производство), Съдът отчита, че е съществувала възможност жалбоподателката да подаде жалба за бавност по чл. 217а от ГПК (отм.), но се съмнява, че това би било ефективно средство, тъй като в случая забавянето не се е дължало на това, че съдилищата насрочват заседанията си през дълъг интервал от време, а на неспособността им да организират бързото и ефективно събиране на доказателствата и разглеждането на делото в разумен брой заседания. Съдът посочва, че нито по наказателните, нито по гражданските дела е съществувала възможност за присъждане на обезщетение за прекомерната дължина на производството. И накрая, той отчита въвеждането на изискването в чл. 7 от Закона за съдебната власт от 2007 г. делата да се разглеждат в разумен срок, но посочва, че страните не разполагат със средство, чрез което да наложат спазването на това правило.

Въз основа на горните разсъждения ЕСПЧ заключава, че и в трите разглеждани случая е нарушен чл. 13 от Конвенцията.

Накрая Съдът се спира и на задълженията на страната по **чл. 46 от Конвенцията** („Задължителна сила и изпълнение на решенията”), като посочва, че досега е намирал нарушения на правото на процес в разумен срок по около 130 дела срещу България; други над 80 дела са били заличени след като страните са постигнали приятелско споразумение или правителството е направило едностранна декларация. Същевременно пред него има още около 700 висящи дела, касаещи оплаквания за дължина на производството. Затова Съдът заключава, че съществува **структурен проблем** с дължината на съдебното производство в България. Съдът отчита усилията на страната през последните години, но посочва, че въведените мерки (например молбата за определяне на срок при бавност по чл. 255-257 от ГПК или възможността за проверки от инспектората към ВСС) не са достатъчни. Затова Съдът постановява, че в рамките на **12 месеца** след влизане на решенията в сила страната следва да въведе средство, даващо възможност на заинтересованите лица да получат обезщетение за прекомерната дължина на съдебно производство. Съдът очертава подробно изискванията, на които това средство следва да отговоря, и дава примери с практиката на други страни по Конвенцията. По делото *Димитров и Хамънов* Съдът посочва, че в специфични случаи и ако това не противоречи на обществения интерес намаляването на наказанието или дори прекратяването на наказателното преследване също биха могли да представляват ефективно средство при прекомерна дължина на производството.

ЕСПЧ присъжда на г-н Димитров 6400 евро за неимуществени вреди, на г-н Хамънов – 600 евро, а на двамата общо 2723 евро за разносните по производството. По делото на г-жа Фингер Съдът присъжда 1200 евро за неимуществени вреди и 3306 евро за разноси.

Административно-наказателно производство за нарушаване правилата за пожарна безопасност,

при което максималната глоба била 200 лв., не представлява повдигане на „наказателно обвинение“ по смисъла на Конвенцията и затова привличането на лицето и към наказателна отговорност за същото деяние не нарушава принципа *non bis in idem*.

Решение на Съда по делото [Kurdiv and Ivanov v. Bulgaria \(no. 16137/04\)](#)

Фактите: Жалбоподателите били служители в БДЖ. Г-н Курдов бил отговорен за поддръжката и ремонта на вагони при гара Разделна край Варна, а г-н Иванов бил негов подчинен. На 05.07.1995 г., докато двамата ремонтирали повреден вагон, избухнал пожар и вагонът изгорял заедно със стоката в него. Срещу г-н Курдов било образувано административно-наказателно производство за нарушаване правилата за пожарна безопасност при извършването на огневи работи и му била наложена глоба от 150 лв. През 1998 г. срещу двамата жалбоподатели било образувано наказателно производство за палеж по непредпазливост, което през 2003 г. било прекратено поради изтичане на абсолютната давност за наказателно преследване.

Г-н Курдов се оплаква, че е нарушено правото му да не бъде наказван два пъти за едно и също престъпление (*non bis in idem*), гарантирано от чл. 4 на Протокол 7, тъй като за едно и също нарушение бил преследван и по административно-наказателен, и по наказателен ред.

Решението: За да определи дали и по двете процедури става дума за „наказателно обвинение“ в автономния смисъл на Конвенцията, ЕСПЧ прилага критериите, приложими по чл. 6 – класификация на нарушението по вътрешното право, характер на нарушението и вид и тежест на наказанието, което рискува да получи обвиняемият. Съдът намира, че в настоящия случай административно-наказателната процедура не е представлявала „наказателно обвинение“, тъй като е ставало въпрос за нарушение на

правила за пожарна безопасност, адресирани до специфичен кръг лица. Затова, а и с оглед ръководната позиция на г-н Курдов, в случая е налице типично дисциплинарно нарушение. Въпреки че възможното наказание – глоба до 200 лв. – е имало възпираща и наказваща цел, то по своя характер не е било толкова тежко, че да превърне процедурата в „наказателна“ по смисъла на Конвенцията. Затова Съдът намира, че образуването на наказателно производство след налагането на административно наказание на г-н Курдов не е било в нарушение на принципа *non bis in idem*.

Съдът отхвърля като недопустимо оплакването на двамата жалбоподатели по чл. 6, § 1 от Конвенцията, че наказателното производство срещу тях е продължило твърде дълго, тъй като за начало на релевантния период отчита датата, на която срещу тях е повдигнато обвинение и когато те са узнали за наказателното преследване срещу тях – 2001 г. Съдът смята, че преди този момент образуването вече производство не е имало съществено въздействие върху тяхното положение, а продължителност от 2 години за една инстанция не представлява неразумен срок.

Съдът обявява за недопустимо оплакване по чл. 6, § 1 от Конвенцията, че жалбоподателят не е присъствал на заседание по делото му пред ВКС, тъй като на практика жалбоподателят не е бил поставен в по-неблагоприятна позиция от тази на ответната страна.

Решение на Съда по допустимостта по делото [Tsvetkov v. Bulgaria \(no. 13419/04\)](#)

Фактите: Г-н Цветков завел иск за обявяването на сключен от него предварителен договор за окончателен. Когато делото било гледано от ВКС, той не могъл да се яви на съдебното заседание по здравословни причини. Въпреки това ВКС приел, че няма причина да отложи заседанието, тъй като г-н Цветанов имал процесуален представител пред втората

инстанция и пълномощното му важало за всички инстанции до приключване на делото. Жалбоподателят твърди, че не е имал представител и че е било нарушено правото му на справедлив процес, гарантирано от чл. 6, § 1 на Конвенцията.

Решението: ЕСПЧ разглежда оплакването в светлината на принципа на равенство на средствата и обявява жалбата за недопустима, като приема, че г-н Цветков не е бил поставен в по-неблагоприятна позиция спрямо опонентите си: той е участвал активно в производството на първите две съдебни инстанции, подал е касационна жалба, могъл е да се запознае със становището по нея на ответната страна и дори да не е присъствал лично на заседанието пред ВКС, е разполагал с възможността да депозиращ писмена защита. ЕСПЧ отбелязва освен това, че на съдебното заседание ответниците не са посочили нови аргументи, а и жалбоподателят не твърди, че е имал намерение да повдигне конкретни въпроси и съответно при гледане на делото в негово отсъствие да е бил лишен от тази възможност.

ЕСПЧ комуникира оплакване срещу България за незачитане на силата на пресъдено нещо на влязло в сила съдебно решение.

Жалба, комуникирана на българското правителство, по делото [Tantilovi v. Bulgaria \(no. 39351/05\)](#)

Жалбоподателките се оплакват, че общината, обвързана от силата на пресъдено нещо на влязло в сила решение по въпроса за правото им на реституция, се е конституирала като подпомагаща страна в последващо производство по ревандикация на реституирания имот и в резултат е получила ново разглеждане на същия въпрос. Съдът задава въпроси на страните, за да уточни дали подобно на делото *Kehaya (Kehaya and Others v. Bulgaria, nos. 47797/99 and 68698/01)* е нарушен принципът на правната сигурност, респективно на правото на справедлив

процес, гарантирано от чл. 6, § 1 от Конвенцията.

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

Категоричната подкрепа на членове на правителството за присъда срещу жалбоподателя, постановена от първоинстанционния съд, и изказванията им, че жалбоподателят е виновен, при положение, че присъдата все още не е била влязла в сила, са в нарушение на презумпцията за невинност.

Решение на Съда по делото [Konstas v. Greece \(no. 53466/07\)](#)

Фактите: От 1985 г. жалбоподателят, г-н Konstas, преподавал в университета *Panteion* в Атина, а между 1990 и 1995 г. бил ректор на учебното заведение. През 1996 г. заемал пост в правителството.

През 1998 г. прокуратурата започнала разследване срещу 54-ма бивши ректори и заместник-ректори на университета, които били обвинени в присвояване на публични средства. На 06.06.2007 г. първоинстанционният съд признал част от обвиняемите за виновни, включително г-н Konstas, който бил осъден на 14 години лишаване от свобода. Г-н Konstas обжалвал.

Няколко дни след присъдата на първата инстанция в парламента се състоял дебат, по време на който заместник-министър на финансите нарекъл жалбоподателя и останалите обвиняеми по делото „банда мошеници“ и се обърнал към депутати от опозицията (по време на чието управление жалбоподателят заемал висши постове) с думите: „Вие крадете дори един от друг“. Няколко месеца по-късно министърът на правосъдието заявил по повод на същия случай, отново в парламента, че съдилищата „смело и решително“ са осъдили виновните.

Към момента все още няма окончателна присъда срещу жалбоподателя, който се

оплаква, че с изказванията си представители на изпълнителната власт са нарушили правото му по чл. 6, § 2 от Конвенцията да бъде смятан за невинен до доказване на противното.

Решението: ЕСПЧ изтъква, че чл. 6, § 2 от Конвенцията налага задължения не само на съдилищата, но и на останалите органи на власт, тъй като презумпцията за невинност е не само процесуално право, но е свързана и с честта и достойнството на подсъдимия. Властите е следвало да се съобразяват с презумпцията за невинност, въпреки че жалбоподателят вече е бил осъден на първа инстанция, тъй като апелативният съд е бил компетентен да преразгледа изцяло присъдата. Съдът намира, че е било ясно, че изказванията на заместник-министъра на финансите и министъра на правосъдието се отнасят конкретно до жалбоподателя, макар че името му не било споменато (все пак заместник-министърът на финансите споменал конкретно назначаването му за министър през 1996 г.). Според ЕСПЧ с изказването си заместник-министърът е можел да остави впечатление у хората, че жалбоподателят несъмнено е виновен, и да повлияе на решението на апелативния съд. Със заявлението си, че съдилищата „смело и решително” осъдили жалбоподателя и другите обвиняеми, министърът на правосъдието също оставил впечатление, че насърчава апелативния съд да остави в сила първоинстанционните присъди. Според Съда така двамата министри значително са превишили лимитите, в които е било допустимо да коментират решението на първоинстанционния съд. Това особено силно важи за министъра на правосъдието, който, поради поста си, е длъжен да бъде особено сдържан в коментарите си по съдебни решения. Затова в случая има нарушение на чл. 6, § 2 от Конвенцията.

Едностранната намеса във висящи спорове чрез промяна на законодателството в полза на държавата е в нарушение на правото на справедлив процес.

Решение на Съда по делото [Maggio and Others v. Italy \(nos. 46286/09, 52851/08, 53727/08, 54486/08 и 56001/08\)](#)

Фактите: В делото са обединени жалбите на петима италиански граждани, които живеели и работели в Швейцария, но се пенсионирали в Италия. Поради по-ниската осигурителна вноска в Швейцария (8 %) в сравнение с тази в Италия (32,5 %), пенсията им била намалена. Първият жалбоподател, г-н Maggio, обжалвал метода на преизчисление. С решение от 08.05.2002 г. жалбата му била оставена без уважение, а решението било потвърдено от апелативен съд на 30.10.2003 г. Съдът постановил, че изчислението на пенсията следва да бъде извършено по италианските критерии, дори те да са по-неблагоприятни за пенсионера. Жалбоподателят подал касационна жалба. С решение от 11.12.2008 г. касационният съд оставил без уважение жалбата като постановил, че изводите на апелативния съд в крайна сметка са били потвърдени от приетия междуременно Закон № 296/2006, в който с ретроактивно действие бил разписан именно такъв начин на изчисляване на пенсията.

През 2006 г. останалите жалбоподатели също завели съдебни дела, които загубили на първа инстанция и не обжалвали.

Жалбоподателите се оплакват по чл. 6, § 1 от Конвенцията, че новият закон, който променил начина на изчисляване на пенсията им с обратна сила, е бил приет след образуването на делата по техните жалби. Г-н Maggio се оплаква и по чл. 1 от Протокол 1 заради намаляването на пенсията му в резултат на новия закон.

Решението: Съдът отбелязва, че Закон № 296/2006 изрично изключва от обхвата си единствено и само влезлите в сила съдебни решения и регламентира ретроспективно изхода от висящите пред съдилищата спорове. Така законът окончателно предопределя изхода от висящо производство, по което държавата е страна, и то в полза на държавата и в ущърб на жалбоподателите. Съдът намира, че няма разумно оправдание на тази намеса.

Финансовите съображения не могат сами по себе си да оправдаят намесата на законодателя в правомощията на съдилищата да решават висящите пред тях спорове. Съдът не е и убеден, че възстановяването на баланса в пенсионната система може да неутрализира опасностите, които са присъщи на употребата на ретроспективно законодателство. На това основание Съдът приема, че държавата се е намесила по начин, който ѝ гарантира благоприятен изход от производства, по които е била страна, и следователно е имало нарушение на правото на жалбоподателите на справедлив процес.

По оплакването на г-н Maggio по чл. 1 от Протокол 1 Съдът отбелязва, че пенсията на жалбоподателя е била намалена с по-малко от половината (от 1372 на 873 евро), което е разумно и пропорционално. Освен това, тъй като той е внасял по-ниски осигуровки докато е работел в Швейцария, през този период нетният му доход е бил съществено по-висок. Освен това намаляването на пенсията му е имало за цел да отстрани несправедливото преимущество, което са имали работещите в чужбина. Като отчита правото на държавата да регламентира пенсионната си система и факта, че г-н Maggio е загубил само част от пенсията си, Съдът постановява, че намаляването на пенсията му не представлява прекомерна тежест и следователно няма нарушение на чл. 1 от Протокол 1.

Невъзможността жалбоподателят да заведе дело срещу сенатор, който го наклеветил публично, заради съществуването на депутатски имунитет, ограничава правото му на достъп до съд (чл. 6; § 1 от Конвенцията), тъй като изказванията на сенатора по никакъв начин не са били свързани с парламентарната му дейност.

Решение на Съда по делото [Onorato v. Italy \(no. 26218/06\)](#)

Жалбоподателят бил съдия, когото сенаторът публично обвинил в злоупотреба

със служебно положение, липса на безпристрастност и политически подбуди при постановяването на съдебно решение. Впоследствие жалбоподателят бил съден за престъпление по служба и оправдан. ЕСПЧ приема, че имунитетът на депутатите гарантира свободния парламентарен дебат и разделението на властите и следователно ограничаването на правата на жалбоподателя е преследвало легитимна цел. То обаче не е било пропорционално, като се има предвид, че изказванията срещу жалбоподателя не са били свързани с парламентарната дейност на сенатора и на практика жалбоподателят не е имал никакво средство да защити доброто си име.

Включването на един от резервните съдии в състава на съда, разглеждащ обвинението срещу жалбоподателя, без при това да е станало ясно защо титулярът не може да участва, означава, че е нарушено правото на жалбоподателя по чл. 6, § 1 от Конвенцията на „съд, създаден в съответствие със закона“. Според ЕСПЧ липсата на мотив за неучастието на титулярния съдия поставя под съмнение прозрачността на процедурата и истинските мотиви, които стоят зад заместването от резервен съдия

Решение на Съда по делото [Kontallexis v. Greece \(no. 59000/08\)](#)

Замяната на председателя на състава по наказателното дело по неизвестни причини и без наличието на процедурни гаранции може да породи основателни съмнения у обвиняемия относно независимостта и безпристрастността на съда и да обоснове заключение за нарушение на чл. 6 от Конвенцията.

Решение на Съда по делото [Sutyagin v. Russia \(no. 30024/02\)](#)

5. ПРАВО НА ЗАЧИТАНЕ НА ЛИЧНИЯ И СЕМЕЕН ЖИВОТ, ДОМА И КОРЕСПОНДЕНЦИЯТА

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

Отказът на гръцките съдилища да признаят осиновяването на жалбоподателя от чичо му, който бил православен свещеник, противоречи на правото на личен и семеен живот.

Решение на Съда по делото [Negrepontis-Giannisis v. Greece \(no. 56759/08\)](#)

Фактите: През 1984 г. жалбоподателят, тогава 20-годишен, бил осиновен от чичо си, православен епископ. Решението за осиновяване било постановено от американски съд, тъй като тогава двамата живеели в САЩ. Пред съда чичото на жалбоподателя заявил, че желае да има законен син, който да наследи имуществото му и колекцията му от ръкописи и да продължи името му. През 1999 г., след завръщането си в Гърция, жалбоподателят променил фамилното си име, като добавил към него това на осиновителя си. Промяната била одобрена от гръцки съд, който признал американското съдебно решение за осиновяване. Скоро след това обаче роднини на осиновителя на жалбоподателя оспорили признаването. Искането им, по което се произнесъл с тълкувателно решение пленарният състав на Върховния съд, било уважено. Съдилищата приели, че като свещеник чичото на жалбоподателя не е имал право да извършва валидни правни действия, свързани със светския живот, като осиновяване. Този извод бил основан на канонически текстове, датиращи от 7 и 9 в.

Решението: ЕСПЧ приема, че отказът на гръцките съдилища да признаят осиновяването на жалбоподателя от чичо

му представлява намеса в правото на личен и семеен живот на жалбоподателя, гарантирано от чл. 8 от Конвенцията. Съдът приема още, че намесата е била предвидена във вътрешното право, което е забранявало признаването на чуждестранни съдебни решения, които противоречат на обществения морал, и е преследвала легитимна цел. Затова ключовият въпрос е дали намесата е била „необходима в едно демократично общество” по смисъла на чл. 8, § 2 от Конвенцията. ЕСПЧ изтъква, че през 1982 г. в Гърция била отменена забраната свещениците да сключват брак, като било прието, че тя не обслужва никаква социална нужда. Не е съществувало съвременно законодателство, забраняващо на свещениците да осиновяват, затова няма причина да се приеме, че осиновяването от свещеник противоречи на обществения морал. Нещо повече, осиновяването на жалбоподателя от чичо му не е било оспорено в продължение на повече от 20 години и на практика въпросът е бил повдигнат едва след смъртта на осиновителя и откриването на наследството му. Осиновителят на жалбоподателя обаче сам заявил по време на осиновяването, че желае да има законен син, който да наследи имуществото му и да продължи името му. Затова намесата в правата на жалбоподателя по чл. 8 от Конвенцията не е била „необходима в едно демократично общество”.

Липсата на законово уредено задължение за вестниците предварително да уведомяват лицето, за което предстои да публикуват информация, засягаща личния му живот, не е в нарушение на чл. 8 от Конвенцията (право на зачитане на личния живот).

Решение на Съда по делото [Mosley v. the United Kingdom \(no. 48009/08\)](#)

Фактите: Жалбоподателят е бивш президент на Международната автомобилна федерация. През май 2008 г. седмичник публикувал на заглавната си страница статия под името „Шеф на Формула 1 участва в отвратителна нацистка оргия с пет проститутки“, придружена от снимки, заснети от един от участниците в оргията. Жалбоподателят завел дело срещу вестника за нарушаване на правото му на личен живот. Съдът намерил, че в снимките няма намек за нацизъм и следователно не са от обществен интерес и са публикувани в нарушение на правото на личен живот. Вестникът бил осъден да заплати на жалбоподателя 60 000 британски лири обезщетение за неимуществени вреди. Жалбоподателят се оплаква, че макар да му е било присъдено обезщетение, той продължава да е жертва на нарушение на чл. 8 от Конвенцията, тъй като не съществува правно задължение за медията да го уведоми предварително за намерението да публикува въпросните материали и така той да може да поиска от съд налагането на привременни мерки, които да предотвратят публикацията.

Решението: ЕСПЧ, след като приема, че жалбоподателят остава жертва на твърдяното нарушение, изтъква, че въпросът, на който следва да даде отговор, е дали е било нужно формулирането в закон на задължението за предварително уведомяване.

Във Великобритания правото на личен живот е гарантирано с редица мерки: съществува система на саморегулиране на пресата; засегнатите лица разполагат с граждански иск за вреди; а ако някой узнае, че предстои публикуването на информация, касаеща личния му живот, може да поиска от съд спирането на публикацията. Що се отнася до едно евентуално задължение за предварително уведомяване, Съдът смята, че понятието „личен живот“ е достатъчно ясно за вестниците и репортерите, за да могат те да преценят кога една публикация би накърнила правото на защита на личния живот. Всяко задължение за предварително

уведомяване обаче би следвало да предвижда изключения, когато въпросът е от обществен интерес. Така вестникът би могъл да избере да не уведомява засегнатото лице, ако вярва, че след това ще може да се обоснове с обществен интерес от публикуваната информация. Алтернативно, всеки вестник би могъл да избере да поеме риска да не уведоми и да бъде осъден да плати глоба по-късно. ЕСПЧ изтъква, че макар от една страна глобите и наказателните санкции да биха подпомогнали ефективното спазване на едно евентуално задължение за предварително уведомяване, от друга страна те биха имали негативен ефект върху журналистиката, включително върху политическите и разследващите репортажи, на които Конвенцията предоставя сериозна защита. Затова, ако се погледне отвъд фактите по настоящия случай и като се отчете в съвкупност негативния ефект, който би могло да има едно изискване за предварително уведомяване, съмненията относно неговата ефективност и широката свобода на преценка, която има Великобритания в тази сфера, Съдът намира, че чл. 8 не изисква формулирането на задължение за предварително уведомяване в закон. Поради това липсата на такава норма в английския закон не е в нарушение на Конвенцията.

Мудните и неадекватни действия на властите, насочени към връщането при майка му на дете, настанено в приемно семейство в чужбина, означават, че е нарушен чл. 8 от Конвенцията (право на личен и семеен живот).

Решение на Съда по делото [Saleck Bardi v. Spain \(no. 66167/09\)](#)

Фактите: Жалбоподателката, родом от Западна Сахара, живее в бежански лагер в Алжир. През 2002 г. дъщеря ѝ Салтана, тогава 9-годишна, заминала в Испания на почивка, организирана от неправителствена организация. Тъй като момичето се разболяло, организацията поискала престоят ѝ да бъде удължен. Властите не отговорили на това искане, а Салтана била настанена при приемно семейство. Едва

през 2004 г., след като жалбоподателката поискала дъщеря ѝ да се върне при нея, властите се заели със случая и обявили Салтана за изоставено дете, а през 2005 г. назначили приемните ѝ родители за временни настойници. Започнала процедура, целяща връщането на момичето при майка ѝ, но необходимите справки и медицински прегледи били забавени с години. В края на краищата, със съдебно решение от 30.04.2007 г. настойничеството на Салтана било окончателно поверено на приемните родители. Пред съда момичето, вече на 15 години, заявило, че желае да остане в Испания и не иска да се върне при майка си. Съдът взел решението си отчитайки най-добрите интереси на Салтана и факта, че тя е живяла с приемните си родители вече няколко години.

Решението: ЕСПЧ подчертава, че въпреки фактическата раздяла жалбоподателката и дъщеря ѝ са имали семеен живот по смисъла на чл. 8 от Конвенцията и испанските власти са били задължени да вземат бързи и адекватни мерки за събирането им. Те обаче са действали мудно, заели са се със случая едва през 2004 г., след като жалбоподателката поискала връщането на дъщеря си, а мерките, взети от тях, са били хаотични, и така те са поставили жалбоподателката пред една завършена ситуация, а именно окончателното интегриране на Салтана в приемното семейство в Испания. Въпреки че самите приемни родители възпрепятствали връщането на детето на майка му и дори срещите между тях, организирани от социалните служби, без при това, преди 2005 г., да са имали каквото и да е правно основание да задържат детето, не им били наложени никакви санкции. Затова ЕСПЧ заключава, че в процедурите пред испанските власти правата на

жалбоподателката не са били адекватно и достатъчно взети предвид и защитени. Налице е нарушение на чл. 8 от Конвенцията.

Немотивираните откази на затворническата администрация да позволи директни контакти между жалбоподателя – задържан под стража – и членовете на семейството му по време на посещения в затвора са в нарушение на правото на семеен живот. При тези посещения жалбоподателят е бил длъжен да контактува с близките си през пластмасова преграда и чрез телефон.

Решение на Съда по делото [Boguslaw Krawczak v. Poland \(no. 24205/06\)](#)

Когато законът позволява аборт единствено в случаите на малформации на плода, следва да съществува адекватна правна и процедурна рамка, която да гарантира, че на бременната жена ще бъде предоставена цялата относима, подробна и достоверна информация относно здравословното състояние на плода. Като не са създали такава ясна рамка и са допуснали излишното забавяне на лекарите при издаване на направлението за генетични тестове, полските власти са нарушили правото на личен живот на жалбоподателката.

Решение на Съда по делото [R. R. v. Poland \(no. 27617/04\)](#) – виж раздел 2.

6. СВОБОДА НА ИЗРАЗЯВАНЕ, НА СЪВЕЩТА И РЕЛИГИЯТА, НА СЪБРАНИЯТА И НА СДРУЖАВАНЕ

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

За да не бъде лишена от смисъл свободата на събранията, властите следва да проявят някаква толерантност към събиранията, при които няма прояви на насилие от страна на демонстрантите.

Решения на Съда по делата [Gazioğlu and Others v. Turkey \(no. 29835/05\)](#) и [Akgöl and Göl v. Turkey \(nos. 28495/06 and 28516/06\)](#)

Фактите: Жалбоподателите по делото *Gazioğlu and Others* са четирима турски граждани, които през октомври 2003 г. участвали в демонстрация срещу войната в Ирак. Демонстрацията била разпръсната от полицията, а жалбоподателите били отведени в участъка и задържани до следващия ден. От медицински преглед, извършен при задържането, се установява, че един от жалбоподателите имал наранявания по устните, а друг по главата. В полицейския доклад по повод акцията е отбелязано, че демонстрацията било разпръсната заради „хулиганско поведение“ на демонстрантите. Впоследствие жалбоподателите били оправдани по обвинение, че са участвали в незаконна демонстрация.

Жалбоподателите по второто дело (*Akgöl and Göl*) са двама студенти, които през 2002 г. участвали в демонстрация в университета по повод смъртта на техен колега. Демонстрацията била разпръсната от жандармерията след като демонстрантите се насочили от разрешеното място за провеждане (стола на университета) към кабинета на ректора. Срещу жалбоподателите било заведено

наказателно производство за участие в незаконна демонстрация и те били осъдени на година и три месеца пробация, макар че присъдата още не е влязла в сила.

Решението: ЕСПЧ приема, че намесата в правата на жалбоподателите е била предвидена в закона и е преследвала легитимната цел за предотвратяване на безредици. По въпроса обаче дали намесата е била „необходима в едно демократично общество“ Съдът напомня, че когато няма прояви на насилие от страна на демонстрантите, както е в настоящите случаи, е от огромно значение, за да не бъде лишено от смисъл правото на събрания, властите да проявят някаква толерантност. Националните съдилища са приели по отношение на всички жалбоподатели, че те не са прибегнали към насилие – тези по първото дело са били оправдани, а по отношение на жалбоподателите от второто дело има висящо производство за участие в непозволена, но мирна демонстрация. При тези обстоятелства Съдът приема, че намесата на правото на свободно събиране е била непропорционална на преследваната цел и поради това в нарушение на чл. 11.

Съдът намира за непропорционална и в нарушение на чл. 3 употребата на сила от страна на полицията спрямо двама от жалбоподателите по първата жалба.

Санкционирането на редакционния борд на вестник за това, че е публикувал информация, изнесена в интернет, е в нарушение на чл. 10 от Конвенцията (свобода на изразяване и на разпространяване на информация).

Решение на Съда по делото [Editorial Board of Pravoye Delo and Shtekel v. Ukraine \(no. 33014/05\)](#)

Фактите: Жалбоподатели по делото са редакционният борд и главният редактор на малък украински вестник. През септември 2003 г. вестникът публикувал анонимно писмо, свалено от новинарски уебсайт, в което се твърдяло, че висши държавни служители в Одеса били замесени в корупция и свързани с престъпни групи. Вестникът посочвал източника на информацията и публикувал и коментар на редакционния борд, в който се казвало, че информацията в писмото може да не е вярна. Около месец по-късно президентът на националната федерация по тайбокс, който според статията бил член на престъпна групировка, завел дело за клевета срещу двамата жалбоподатели. Искът бил уважен, като съдилищата осъдили жалбоподателите да публикуват опровержение на част от публикацията и да заплатят на ищеца солидарно 2394 евро като обезщетение за причинените му вреди. Отделно от това съдилищата осъдили главния редактор да публикува официално извинение за това, че е допуснал публикуването на тази информация.

Решението: По оплакването на жалбоподателите, че не е имало ясни правила, при които може да се използва информация, свободно достъпна в интернет, ЕСПЧ отбелязва, че по принцип украинският закон освобождава журналистите от отговорност, ако те възпроизвеждат материали, публикувани вече в пресата. Въпреки това националните съдилища постановили, че журналистите нямат имунитет при публикуването на информация, изнесена в интернет медия, нерегистрирана по реда на Закона за пресата. В същото време в законодателството не съществува изискване за регистриране на интернет медии. ЕСПЧ, като отчита важната роля, която интернет играе за разпространението на информация и за упражняването на правото на свободата на изразяване, постановява, че липсата на законова рамка, която да позволява на журналистите да използват информация, получена чрез интернет, без да се страхуват от санкции, е пречка при упражняването на основната функция на пресата на „обществен пазар“. В допълнение, съгласно приложимия закон журналистите могат да

бъдат освободени от заплащането на обезщетение, ако са действали добросъвестно, проверили са информацията си и не са разпространили умишлено невярна информация. Всички тези аргументи са били изтъкнати от жалбоподателите, но са били пренебрегнати от съдилищата. В заключение Съдът намира, че при липсата на яснота в националния закон по отношение на използването на информация от интернет жалбоподателите не са могли да предвидят последствията от действията си. Така не е било изпълнено изискването на Конвенцията всяко ограничение на свободата на изразяване да бъде предвидено в закон, който да е ясен, достъпен и предвидим. Следователно има нарушение на чл. 10 от Конвенцията.

Като са осъдили за клевета директор на водоснабдителна компания за това, че е отговорил на разпространени в пресата твърдения, че питейната вода в района е замърсена, съдилищата са осъществили недопустима намеса в правото на свобода на изразяването на жалбоподателя.

Решение на съда по делото [Šabanović v. Montenegro and Serbia \(no. 5995/06\)](#)

Фактите: През февруари 2003 г. всекидневник в Черна гора публикувал статия, в която се твърдяло, че водата в района на един град била „пълна с бактерии“. В статията се цитирал доклад, изготвен по искане на главния държавен инспектор по водите. Г-н Šabanović – директор на обществената водоснабдителна компания и член на опозиционната политическа партия в момента, дал незабавно пресконференция, на която отрекъл твърденията и подчертал, че водата е безопасна и филтрирана. Освен това посочил, че главният държавен инспектор фаворизирал две частни водоснабдителни компании и изпълнявал поръчки на партия от управляващата коалиция. В резултат главният инспектор завел наказателно дело и г-н Šabanović бил осъден условно на три месеца лишаване от свобода.

Решението: ЕСПЧ подчертава, че е напълно разбираемо, че жалбоподателят, като директор на водоснабдителна компания, се е почувствал длъжен да отговори на разпространени чрез пресата твърдения, че водата в града е заразена. Основната цел на организираната от него пресконференция е била да информира обществото, че питейната вода е филтрирана и следователно безопасна за употреба. Коментарите, които е направил, са били всъщност пояснение на въпрос от голям обществен интерес и не представляват безпричинна атака спрямо личния живот на главния инспектор, а критика спрямо него в официалното му качество. Националните съдилища са приложили един доста рестриктивен подход, като не са тълкували направените коментари в по-широкия контекст на дебата в пресата за качеството на питейната вода в региона.

Съдът посочва, че допустимите ограничения на един дебат в обществен интерес са минимални и следователно намесата в свободата на изразяване на г-н Šabanović не е била необходима в едно демократично общество. В допълнение Съдът отбелязва, че г-н Šabanović е бил осъден за клевета на лишаване от свобода–санкция, за чиято отмяна в подобни случаи призовава Съветът на Европа, дори когато тя е наложена условно.

Съдилищата са гарант на справедливостта и имат фундаментално значение във всяка държава, ръководена от принципа за върховенство на закона. За да се ползва работата на съдилищата от обществено доверие, съдът трябва да е защитен от необосновани атаки. Макар съдебната дейност да не е имунизирана срещу критика, тази критика не може да престъпва определени граници. Следва да има ясна граница между критика и обида и ако единствената цел на едно изказване е да обиди съда или членовете на съда, то подходящата санкция по принцип не би била в нарушение на чл. 10 от Конвенцията (свобода на изразяването).

Решение на съда по делото [Žugić v. Croatia \(no. 3699/08\)](#)

Затова осъждането на жалбоподателя да плати минималната предвидена в закона глоба за нанесена обида на съда не е в нарушение на чл. 10.

7. ЗАБРАНА ЗА ДИСКРИМИНАЦИЯ

• ДЕЛА НА СЕС

Допълнителната пенсия за осигурителен стаж не е плащане, изключено от приложното поле на Директива 2000/78/ЕО.

Решение на СЕС по дело [C-147/08](#)

Фактите: Г-н Römer е германски гражданин, който от 1969 г. живеел непрекъснато с г-н U. През 2001 г. двамата сключили регистрирано житейско партньорство. Спорът, отправен към СЕС, е относно размера на допълнителната пенсия за осигурителен стаж на г-н Römer. През 2001 г. г-н Römer поискал от бившия си работодател размера на допълнителната му пенсия за осигурителен стаж да бъде преизчислен, като се приложи по-благоприятна за него норма. Бившият работодател отказал, тъй като съгласно законодателството такава право имали единствено сключилите брак осигурени лица, които не са в трайна фактическа раздяла, както и осигурените лица, които имали право на семейни добавки или друго съответно обезщетение.

Решението: На първо място СЕС отговоря на въпроса дали допълнителните пенсии за осигурителен стаж попадат в приложното поле на Директива 2000/78/ЕО, касаеща равното третиране в областта на заетостта и професиите, тъй като тя се прилага към „заплащания“, но не и към плащания, правени по държавни схеми и други подобни, включително държавно социално осигуряване и социална закрила. Съгласно чл. 157, § 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) под „заплащане“ се разбира обичайната основна или минимална заплата

или надница, както и всяка друга придобивка в пари или в натура, изплатена пряко или непряко от работодателя на работника за неговия труд. Според СЕС, макар и изплащана по държавна схема, в конкретния случай допълнителната пенсия за осигурителен стаж съставлява възнаграждение и съответно „заплащане“ по смисъла на ДФЕС. Съответно тя попада в приложното поле на директивата

На следващо място СЕС отбелязва, че Директива 2000/78 не допуска национална разпоредба, по силата на която осигурено лице, обвързано в рамките на житейско партньорство, получава допълнителна пенсия за осигурителен стаж в размер, по-нисък от отпуснатия на сключило брак осигурено лице, при положение, че в съответната държава брак могат да сключат само лица от различен пол, а наред с брака съществува житейско партньорство за лица от един и същ пол. Преценката дали съгласно националното право житейският партньор се намира в правно и фактическо положение, сравнимо с това на сключило брак лице, се извършва от националната юрисдикция, която разглежда уредените в закона насрещни права и задължения на съпрузите и лицата, ангажирани в житейско партньорство.

В случай, че съществува законова разпоредба, която е дискриминационна по смисъла на Директива 2000/78, частноправните субекти биха могли да се позоват на правото на равно третиране след изтичането на срока за транспонирането ѝ – 03.12.2003 г. За това не е необходимо националният законодател да е привел въпросната разпоредба в съответствие с правото на Съюза.

8. ПРАВО НА СОБСТВЕНОСТ

- ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

Съдът обявява за недопустимо оплакване на жалбоподателите по чл. 1 от Протокол 1, тъй като намира, че съдът, разгледал ревандикационния им иск, е взел разумно и обосновано решение.

Решение на Съда по допустимостта по делото [Katsarska and Others v. Bulgaria \(no. 25277/06\)](#)

Делото касае ревандикационен иск на жалбоподателите срещу държавата. Жалбоподателите твърдят, че като са се произнесли в полза на държавата, съдилищата са приложили погрешно националното право и така са нарушили правото им на собственост.

Като припомня субсидиарната си роля при проверка на правилното тълкуване на националния закон от националните съдилища, Съдът изтъква, че няма причина да се смята, че българският съд е действал произволно; напротив, изводите на

съдилищата изглеждат разумни с оглед обстоятелствата по делото.

Съдът посочва още, че жалбоподателите по никакъв начин не са участвали в строежа на имотите (два етажа от сграда), които са претендирали и които са били изцяло изградени от държавата.

- ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

Намаляването на пенсиите на работилите в чужбина италианци, които са плащали по-ниски осигуровки от работилите през същия период в Италия, е обоснована и пропорционална намеса в правото на собственост.

Решение на Съда по делото [Maggio and Others v. Italy \(nos. 46286/09, 52851/08, 53727/08, 54486/08 и 56001/08\)](#) – виж [раздел 4](#).

9. СВОБОДА НА ПРИДВИЖВАНЕ

• ДЕЛА НА СЕС

С въвеждането на изискване за гражданство при достъп до професията нотариус Белгия, Франция, Люксембург, Австрия, Германия и Гърция не са изпълнили задълженията си по чл. 43 от ЕО (свобода на установяване), като са допуснали разлика в третирането, основана на гражданството.

Решения на СЕС по дела [C-47/08](#), [C-50/08](#), [C-51/08](#), [C-53/08](#), [C-54/08](#) и [C-61/08](#)

Фактите: Европейската комисия упреква Белгия, Франция, Люксембург, Австрия, Германия и Гърция, че в нарушение на чл. 43 от Договора за създаване на Европейска общност – ЕО (чл. 49 от Договора за функционирането на Европейския съюз – консолидиран текст) са предоставили достъп до професията нотариус само на своите граждани и по този начин са създали пречки за установяване на тяхната територия на граждани на други държави членки с оглед на упражняването на тази професия. Ответните държави считат, че нотариалната дейност е изключена от приложното поле на чл. 43 ЕО, тъй като е свързана с упражняването на публична власт по смисъла на чл. 45, § 1 от ЕО, предвиждащ, че в подобен случай разпоредбите за свободата на установяване не се прилагат.

Решението: СЕС изтъква, че свободата на установяване на гражданите на една държава членка на територията на друга държава членка включва правото им да упражняват дейност като самостоятелно заето лице при същите условия като нейните собствени граждани. Чл. 43 ЕО забранява, като ограничение на свободата на установяване, всяка дискриминация,

основана на гражданството и произтичаща от националните законодателства.

За да прецени дали функциите, възложени на нотариусите в ответните държави, са пряко и конкретно свързани с упражняването на публичната власт, както твърдят ответните държави, СЕС посочва, че дейността им се състои в съставянето на удостоверителни актове, ползващи се с доказателствена и изпълнителна сила. Доколкото обаче подлежат на удостоверяване сделки, израз на свободно волеизявление на страните, при които те сами определят обхвата на правата и задълженията си и свободно установяват клаузите, с които искат да се обвържат, това предполага предварителното съгласие или съвпадение на волеизявленията на страните. Освен това нотариусът не може едностранно да промени сделката, която следва да удостовери. Следователно удостоверителната дейност на нотариусите не предполага пряко и конкретно участие в упражняването на публична власт по смисъла на член 45, § 1 от ЕО. Макар че проверката, която нотариусите извършват, преследва цел от общ интерес – гарантиране на законосъобразността и правната сигурност на сделките между правните субекти – това не е основание необходимите за това правомощия да бъдат запазени единствено за нотариусите, които са граждани на съответната държава членка. Националните правни системи често предвиждат задължение за лицата, упражняващи регламентирани професии, да преследват цели в общ интерес, без извършването на тези дейности да съставлява упражняване на публичната власт. Фактът, че нотариалната дейност предполага съставянето на актове с доказателствена и изпълнителна сила, също не е достатъчен, за да се приеме, че тя е пряко и конкретно свързана с упражняването на публична власт по смисъла на член 45, § 1 от ЕО, защото

изпълнителната сила се основава на волята на страните да извършат дадена едностранна или двустранна сделка и да ѝ придадат посочената изпълнителна сила.

Колкото до участието на нотариуса в някои държави в събирането на данъци, то той ги събира за сметка на задълженото лице и внася съответната сума в компетентната държавна служба, поради което въпросното събиране не се различава коренно от

събирането на данъка върху добавената стойност. Освен това нотариусите упражняват професията си в условията на конкуренция, което не е характерно за упражняването на публичната власт. Следователно с въвеждането на изискване за гражданство при достъп до професията нотариус ответните държави не са зачели правото на свобода на установяване, гарантирано от чл. 43 от ЕО.

Фондация „Български адвокати за правата на човека“

Гр. София 1000
Ул. „Гурко“ № 49, вх. А, ет. 3
Тел.: 02/980 39 67
Тел./Факс: 02/980 66 33

e-mail: hrlawyer@blhr.org

www.blhr.org

Редактор на броя Даниела Ботева. За изготвянето допринесоха адв. София
Разбойникова, адв. Диляна Гитева и Милена Ванкова. Е-mail за връзка:
hrlawyer@blhr.org

© Всички права запазени

Настоящата публикация е осъществена с подкрепата на Институт „Отворено общество“
– София. Изложените в нея мнения и позиции принадлежат единствено на авторите на
този материал. Те по никакъв начин не могат да се приемат за израз на мнения и
позиции на Институт "Отворено общество" – София.

